

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Факультет хореографічного мистецтва

Кафедра сучасної хореографії

СУЧАСНИЙ ТАНЕЦЬ

Програма та навчально-методичні матеріали з дисципліни

для студентів освітньо-кваліфікаційного рівню бакалавр
факультету хореографічного мистецтва
кафедри бальної хореографії
спеціальності 024 «Хореографія»

Харків – 2018

УДК 793.322(073)
С 91

Друкується за рішенням
ради факультету хореографічного мистецтва
(протокол № 1 від 30 жовтня 2017 р.)
Рекомендовано кафедрою сучасної хореографії
(протокол № 1 від 30 жовтня 2017 р.)

Рецензенти:

Волчукова В. М., кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри хореографії ХНПУ імені Г. С. Сковороди
Бортник К. В., доцент, кандидат мистецтвознавства,
завідувач кафедри бальної хореографії ХДАК

Укладач:

Хендрик О.Ю., кандидат пед. наук,
ст. викладач кафедри сучасної хореографії ХДАК

Сучасний танець. Програма та навчально-методичні
С 91 матеріали до курсу / Харк. держ. акад. культури ; уклад.
О. Ю. Хендрик – Х.: ХДАК, 2018. – 27 с.

УДК 793.322(073)

Курс «Сучасний танець» знайомить студентів з напрямом сучасного танцю contemporary, його історією та сучасним станом, основними елементами, прийомами та специфікою їх виконання. Вона передбачає роботу студентів як над структурними аспектами танцю (організація руху, простору, часу, зусиль), так і над пластичністю, рухомістю тулубу, специфічною координацією, якістю рухів, манерою виконання та емоційною виразністю, забезпечуючи студентів власним досвідом практичного застосування лексичного матеріалу танцю contemporary в майбутній професійній діяльності.

© Харківська державна академія культури, 2018
© Хендрик О. Ю., 2018

I. Програма навчальної дисципліни «Сучасний танець»

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 9	Галузь знань 02 «Культура і мистецтво»	Нормативна	
Загальна кількість годин 270	Спеціальність 024 «Хореографія» Спеціалізація «Бальна хореографія»	Рік підготовки:	
		4-й	4-й
		Семестр	
		7-8-й	7-8-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 г. самостійної роботи студента – 5 г.	Ступінь «Бакалавр»	Лекції	
		10 год.	8 год.
		Практичні	
		110 год.	40 год.
		Індивідуальні завдання:	
		-	-
		Самостійна робота	
		150 год.	222 год.
Вид контролю			
залік – 7 сем. іспит – 8 сем	залік – 7 сем. іспит – 8 сем		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

- для денної форми навчання – 120/150
- для заочної форми навчання – 48/222

2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни (компетентності), її місце у навчальному процесі

Мета дисципліни — вивчення основних принципів танцювальних рухів сучасного танцю, зокрема contemporary; оволодіння знаннями в галузі історії розвитку, виявлення методичних законів і правил виконання, можливості застосування даного напрямку сучасної хореографії в бальному танці.

Завдання:

- формування у студентів теоретичних і практичних знань з предмету «Сучасний танець»;
- вивчення методики виконання основних елементів та рухів танцю contemporary;
- розвинення у студентів координації, музикальності та виразності виконання рухів;
- еволюційний розвиток виконавської майстерності студентів.

У **результаті** вивчення дисципліни «Мистецтво балетмейстера» студент набуває системних теоретичних та практичних знань про:

- історію виникнення; основних хореографів, що вплинули на формування та розвиток танцю contemporary; стилістичні особливості та їх характеристики;
- термінологію танцю contemporary;
- методику виконання комплексу тренувальних вправ;
- методику, характер і манеру виконання базових елементів танцю contemporary;

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач

- самостійно застосовувати, вивчати, аналізувати та систематизувати теоретичні та практичні знання з дисципліни «сучасний танець»;
- методично грамотно виконувати основні елементи та рухи танцю contemporary;
- методично грамотно, технічно досконало та емоційно виразно виконувати танцювальні комбінації;
- використовувати основні елементи та рухи танцю contemporary при складанні танцювальних комбінацій.

3. Структура навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Сучасний танець» складається з 8 розділів, які містять 27 тем, зв'язаних між собою змістовними складовими

Назви розділів і тем	Кількість годин							
	денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		л	п	с.р		л	п	с.р.
1	2	3	4	7	8	9	10	13
4 курс 7 семестр								
Розділ 1. Теоретичні аспекти танцю contemporary								
Тема 1. Дисципліна «Сучасний танець»	3	1		2	4,5	0,5		4
Тема 2. Танець contemporary як напрям сучасного хореографічного мистецтва	5	1		4	7	1		6
Тема 3. Формування і розвиток танцю contemporary	8	2		6	8,5	0,5		8
Тема 4. Напрями танцю contemporary	8	2		6	10	2		8
Разом	24	6		18	30	4		26
Розділ 2. Підготовка до опанування рухів танцю contemporary								
Тема 5. Базовий розігрів та його види, як засіб підготовки тіла виконавця до виконання комплексу танцювально-тренувальних вправ	24		14	10	24		4	20
Тема 6. Постановка корпусу, голови, рук та ніг	8		4	4	5		1	4
Тема 7. Класифікація рухів, у танці contemporary. Термінологія: основні елементи та їх морфологія	8		2	6	7		1	6
Разом	40		20	20	36		6	30
Розділ 3. Методика виконання рухів танцю contemporary								
Тема 8. Опанування базовими принципами рухів тіла в танці contemporary	16		8	8	12		4	8
Тема 10. Вивчення прийомів роботи тіла з підлогою початкового рівня складності	15		6	9	14		2	12

Тема 11. Базові кроки, стрибки, оберти	14		6	8	10		2	8
Разом	45		20	25	36		8	28
Розділ 4. Практичне засвоєння танцювальних рухів танцю contemporary								
Тема 12. Вивчення танцювально-тренувальних вправ на середині зали	44		22	22	33		6	27
Разом	44		22	22	33		6	27
Разом за семестр	153	6	62	85	135	4	20	111
4 курс 7 семестр								
Розділ 5. Танець contemporary XI ст.								
Тема 13. Сучасний стан танцю contemporary в Україні та світі. Тенденції розвитку	12	4		8	20	4		16
Разом	12	4		8	20	4		16
Розділ 6. Засвоєння комплексу танцювальних рухів середнього рівня складності								
Тема 14. Комплекс танцювально-тренувальних вправ та їх варіанти, що спрямовані на еволюційний розвиток виконавської майстерності	32		14	18	26		4	22
Разом	32		14	18	26		4	22
Розділ 7. Методика та манера виконання елементів та рухів								
Тема 15. Вага тіла та зусилля.	4		2	2	6		1	5
Тема 16. Рухливість спини, тулуба, таза та голови.	6		2	4	9		2	7
Тема 17. Амплітуда та мобільність у роботі ніг.	6		2	4	7		1	6
Тема 18. Амплітуда та мобільність у роботі рук	4		2	2	7		1	6
Тема 19. Оберти.	7		3	4	10		2	8
Тема 20. Стрибки.	7		3	4	10		2	8
Тема 21. Якості руху: точка та початку руху, координація.	4		2	2	6		1	5
Тема 22. Фразировка, ритм, тривалість.	4		2	2	6		1	5
Тема 23. Простір: форми, об'єми – напрямки, орієнтації, рівні – погляд.	6		2	4	6		1	5
Разом	48		20	28	67		12	55

Розділ 8. Створення хореографічного тексту								
Тема 24. Основні підходи до композиції хореографічного тексту в танці contemporary.	25		14	11	22		4	18
Разом	25		14	11	22		4	18
Разом за семестр	117	4	48	65	135	4	20	111
Усього годин	270	10	110	150	270	8	40	222

4. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

4 курс 7 семестр

1 РОЗДІЛ містить 4 теми: Дисципліна «Сучасний танець». Танець contemporary як напрям сучасного хореографічного мистецтва. Формування і розвиток танцю contemporary. Напрями танцю contemporary.

2 РОЗДІЛ містить 4 теми: Базовий розігрів та його види, як засіб підготовки тіла виконавця до виконання комплексу танцювально-тренувальних вправ. Постановка корпусу, голови, рук та ніг. Класифікація рухів, у танці contemporary. Термінологія: основні елементи та їх морфологія.

3 РОЗДІЛ містить 3 теми: Опанування головних принципів рухів тіла в танці contemporary. Вивчення базових прийомів роботи тіла з підлогою. Базові кроки, стрибки, оберти.

4 РОЗДІЛ містить 2 теми: Вивчення учбових і танцювальних комбінацій на середині зали.

4 курс 8 семестр

5 РОЗДІЛ містить 2 теми: Сучасний стан танцю contemporary в Україні та світі. Тенденції розвитку.

6 РОЗДІЛ містить 1 тему: Комплекс танцювально-тренувальних комбінацій та їх варіанти, що спрямовані на розвиток виконавської майстерності.

7 РОЗДІЛ містить 9 тем: Вага тіла та зусилля. Рухливість спини, тулуба, таза та голови. Амплітуда та мобільність у роботі ніг. Амплітуда та мобільність у роботі рук. Оберти. Стрибки. Якості руху: точка та початку руху, координація. Фразировка, ритм, тривалість. Простір: форми, об'єми – напрямки, орієнтації, рівні – погляд.

8 РОЗДІЛ містить 1 тему: Імпровізація як засіб еволюційного розвитку сучасної хореографії. Основні підходи до композиції хореографічного тексту в танці contemporary.

II. Навчально-методичні матеріали до курсу «Мистецтво балетмейстера»

Специфіка дисципліни «Сучасний танець» полягає у відсутності навчальних посібників з проблематики курсу. Тому важливе значення має робота з конспектом, який складається з матеріалів, що подаються викладачем на лекціях та виявляються під час самостійної роботи з першоджерелами. А також вивчення відеоматеріалів, особливо останніх десятиріч.

Основну форму педагогічної роботи у цій програмі становить практичне заняття. Теми кожного розділу знаходяться у відношеннях кореляції і не можуть розглядатися самостійно. Отже, протягом всього навчання викладач вирішує, як дозувати, варіювати, комбінувати різні підходи до засвоєння тем в межах кожного розділу, доцільно вибирає домінанти та чергує обов'язкові вправи з творчими моментами (що включають власний пошук студента в межах запропонованої теми).

Запропоновані педагогічні підходи до навчання танцю contemporary є прикладами, мета яких — проілюструвати матеріал, але вони ні в якій мірі не є вичерпними. Вибір підходів належить педагогам в залежності від їхнього досвіду та педагогічного проекту.

1. Методичні рекомендації до лекційних та практичних занять

Розділ 1. Теоретичні аспекти танцю contemporary

Тема 1. Дисципліна «Сучасний танець».

Мета та завдання навчальної дисципліни «Сучасний танець». Предмет вивчення. Сфера застосування та специфіка викладання. Місце предмета в комплексі навчальних дисциплін.

Тема 2. Танець contemporary як напрям сучасного хореографічного мистецтва.

Поняття «сучасності» в мистецтві. Філософський погляд С. Спендлера та Ш. Бодлера на опозицію понять «modern» — сучасний та «contemporary» — сучасний. Поняття «contemporary art». Визначення та загальна характеристика танцю contemporary.

Література: 2, 3, 7, 14.

Тема 3. Формування і розвиток танцю contemporary.

Соціально-політичні умови винекнеття танцю contemporary. «Піонери» танцю contemporary та їх внесок у формування стилістики танцю: представники у США (М. Каннінгем, Т. Браун, С. Пекстон, С. Форті), Франції (Ж.-К. Галотта, М. Маран, Р. Шопіно), Німеччині (К. Вайнер, Ж. Андрю, П. Бауш), Англії (К. Брюс) та інші. Педагогіч-практики танцю contemporary.

Література: 1, 6, 8, 9, 10, 12, 14, 16, 21.

Тема 4. Стильові особливості танцю contemporary. Представники.

- Класичний: М. Бежар, М. Маран, М. Борн, Ф. Декуфле, І. Кіліан, А. Кінг, М. Кларк та інші.
- Традиційний (народний): І. Галван, А. Кахн, О. Нахарін та інші.
- Афро-джазовий: Е. Ейли, Т. Зарц, Н. Мартан-Гуссет, Р. Одумс, Б. Агатті, Ж. Армстронг.
- Написання: Д. Багет, К. Карлсон.
- Віртуальний: М. Кеннінгем, Н. Сейлер, Ф. Декуфле, П. Ригал, Х. Умеда та інші.
- Урбаністичний: К. Ату, М. Мерзуки, Б. Бельтрао, Х. Монтавло, Б. Ли (балет Макадам).
- Еротичний або оголений: М. Шунард, С. Вальц, Жю Фабре, Б. Ли тощо.
- Мінімалістичний: Ж. Бель, Е. Саламон.
- Танець заради танцю: Е. Лок, Е. Гат, В. МакГрегор, Д. Роден тощо.
- Азіатський: У. Амагацу, У. Сола, В. Хуї, Ш. Шівалінгаппа, П. Четтур.
- Африканський: Н. Хаба, Р. Орлін, Ф. Лінекула, С. ні Сейду, К. Ноль та інші.

Література: 7, 10, 12, 21.

Розділ 2. Підготовка до опанування рухів танцю contemporary

Тема 5. Базовий розігрів та його види, як засіб підготовки тіла виконавця до виконання комплексу танцювально-тренувальних вправ.

Основні складові уроку:

- Базовий розігрів (*warm-up*) 15 хв.
- Комплекс танцювально-тренувальних вправ біля станка (*exercices sur la barre*), або на середині (*exercice danse le centre*) – 40 хв.
- Крос, переміщення у просторі (*allegro & sauters*) 20 хв.

– Комбінація або імпровізація (*combinations ou improvisation*) 40 хв.

Вправи для розігріву та розвитку м'язів шиї, плечового поясу, рук, тазу, стегон, колін, гомілки, стопи. Базовий розігрів з використанням рівнів. Специфічний розігрів для певних завдань уроку. Комплекс вправ на ізоляцію та координацію: головою (хрест, квадрат, коло, зундарі-хрест,- квадрат, -коло, свингові півкола), плечима(вверх-вниз, вперед-назад, твіст, шейк, «вісімрка», хрест, квадрат, коло), грудною клітиною, пелвісом (вперед-назад, зі сторони в сторону, хрест, квадрат, коло). Координація рук та простих кроків вперед, у бік. Вправи для хребта: спіралі, згиби торса, нахили. Комбінації в партері з використанням спіралей, твістами торсу, перекатів, кувирків.

Література: 3, 5, 11, 14, 20.

Методичні рекомендації

Базовий розігрів бажано варіювати, використовуючи різні тренувальні техніки, елементи яких з часом стали невідомою частиною екзерсису в танці *modern* та *contemporary*. Наприклад, вправи Йоги, Цигун та досить популярної Гагі.

Так, використання базових вправ йоги сприяє гармонійному розвитку м'язів, при якому вони стають не тільки міцними, але і еластичними, зокрема нахили, прогиби, скручування, зокрема пози: «собака мордою вниз» (Адхо Мукха Шванасана), «голова на коліні» (Джан шіршасана), «собака мордою вгору» (Урдхва Мукха Шванасана), «верблюд» (Уштрасан), «мудрець Марич» (Марічіасана III); нахили: із захопленням великого пальця ноги (Падангуштхасана), з дотиком головою до трьох точок (тріанг Мукха Екапада Пашчімтттанасана); інтенсивне бокове витягування (Паршвоттанасана) та інші в залежності від мети заняття.

Базові вправи гімнастики цигун виховують увагу, концентрацію та контроль над якісним відчуттям положень та рухів тіла, регулює процес дихання під час виконання, а також усвідомленість рухів, які спрямовані на витягування та видовження всіх суглобів і зчленувань тіла, наприклад стовпи: «мале небесне коло» або «велике дерево»; вправи: «єднання з небом та землею», «перемішування інь-янь шару» або «черепаха ховає голову в панцир» та інші.

Головний принцип техніки Гагі базується не на виконанні конкретної комбінації рухів, а, слідуючи словесним інструкціям педагога, студенти віддаються потоку енергії і відчувають кожен рух з середини тіла, майже на молекулярному рівні. Ця техніка допомагає усвідомити слабкі місця своєї фізичної підготовки, пробуджує сплячі зони, виявляє м'язові зажими і пропонує способи їх позбутися. Робота по-

краще інстинктивний рух і створює зв'язок між усвідомленим і неусвідомленим рухом.

Тема 6. Постановка корпусу, голови, рук та ніг.

Правильна постановка корпусу. Характерні положення голови та її рухи. Позиції ніг – I, II, IV en dehors (виворітно) та parallèle (паралельно), V (як у класичному танці). Позиції рук – I, II, III; підготовче положення. Положення кисті руки (allonge, arrondi). Тренувальні вправи для засвоєння позицій рук, ніг та положень корпусу: port de bras.

Методичні рекомендації

При виконанні тренувальних вправ слід навчитися ефективно використовувати вагу тіла з метою кращої якості виконання рухів. Додучаючи до роботи тулуба переходи між позиціями ніг слід знайти необхідні опори у тілі для покращення координації рухів. У межах фізіологічно можливого шукати точність опори у позиції en dehors та parallèle, не завалюючись на мизинці, а розширюючи все пальці стоп.

Port de bras – це основа пластичної виразності виконавця. Тому, слід прагнути до того, щоб:

- рухи рук допомагали рухам тіла та ніг;
- рух рук продовжував рух тіла у просторі;
- прагнути до відкритості плічового поясу та усвідомлення можливості його автономного по відношенню до спини руху;
- вага рук використовувалась для поштовху до певних рухів.

Роботу корпусу, ніг та рук потрібно вивчати одночасно для розуміння триєдності ваги тіла, опори та рівноваги.

Тема 7. Класифікація рухів, у танці contemporary.

Термінологія: основні елементи та їх морфологія.

Класифікація рухів класичного танцю за функціональним призначенням (тренувальні, технічно-складні, зв'язуючо-допоміжні рухи або танцювальні кроки). Всі види port de bras та arabesques. Рухи груп battement та rond de jambe; обертів (en tournants), стрибків (des sauts).

Класифікація рухів модерн-джаз танцю:

- Положення: flat back (table top), lay out, plunshe, bridge, jerk knife, low back,.
- Рухи тулубу: contraction – release, drop – recover, décalée, arch, curve, bounce, stretch, side stretch, tilt, twist.
- Стегна (HIPS): hip lift, hip fall, mess around, shake, quiver

- Ізоляція: waves (хвилі), roll down – roll up (body roll), ripple, worm, snake, dolphin.
- Кроки (STEPS): step або jazz step, flat step, flick, kick, ball change, point-flex, brush.
- Ходи (walks): drag (walk), slide, triplet.
- Стрибки (jumps): leap, hop, jump over the leg, jump barker.
- Оберти (turns): pencil turn, touch turn, pivotte, corkscrew-turn(штопорні), лабільні повороти.

Методичні рекомендації

Танцювально-тренувальні вправи будуються з використанням рухів класичного танцю, модерн-джаз танцю, але структура їх композиції та манера виконання відповідає напрямку танцю contemporary.

Розділ 3. Підготовка до опанування рухів танцю contemporary

Тема 8. Опанування базовими принципами рухів тіла в танці contemporary.

Тіло та рух: усвідомлення ваги тіла, його вертикальності у рівновазі та дисбалансі; рівновага на стопі, опорна нога пряма або зігнута; опора на підлогу різними частинами тіла; робота стопи: відштовхуватись, ковзати, brosser (чистити підлогу), розкривати, випрямляти, підіймати, обертатися, пом'якшувати удар; усвідомлення та початковий контроль позиції en dehors та parallèle.

Рухливість спини, тулуба, таза та голови: округління та випрямлення спини; нахилення, прогинання, схиляння та витягнення верхньої частини спини; кругові рухи верхньої частини тулуба, що починаються з маківки черепа; похитування таза; спіралі у русі.

Амплітуда та мобільність у роботі ніг: demi plie, grand plie та relever en dehors и parallèle, у 1, 2 та 3 позиціях; dégageé вперед, вбік, назад en dehors та parallèle; rond de jambe на підлозі, пряма або зігнута нога; retirer; паралельні développé вперед та назад (на зігнутій опорній нозі); développé en dehors вперед-вбік-назад; balancer en dehors та parallèle; attitude вперед-назад (на зігнутій опорній нозі) en parallèle; grande battement dehors et parallèle (вперед); перенос ваги у великих випадках.

Амплітуда та мобільність у роботі рук: усвідомлення рухів рук, що йдуть від хребетного стовпа, та рухи рук від плеча, ліктя, зап'ястка та кисти; використання рук у ініціації рухів: гойдати, штовхати, тягнути, пірнати, проводити риси, малювати, кидати.

Методичні рекомендації

На практичних заняттях важливо не відокремлювати означені вище складові. Вони знаходяться у відношеннях кореляції і не можуть розглядатися самостійно. Отже, протягом всього навчання викладач вирішує, як дозувати, варіювати, комбінувати різні підходи до рухів.

Тема 10. Вивчення прийомів роботи тіла з підлогою початкового рівня складності.

Точки контролю частин тіла на підлозі. Види зусиль, що використовуються при роботі з підлогою. Основні рухи: переكاتи на спині (у положенні «зірка»), на животі (у положенні «зірка»), перетікання зі спини на живіт(проходячи положення «зірка»). Певерти через два і одне плече, з обома ногами, з однією, через положення *jerk knife*. Свінгові розгойдування частин тіла, перехід у наступне положення за інерцією тіла. *Sillabius* (простий, повний круговий). Перенесення ваги тіла. Слайди. Падіння.

Методичні рекомендації

Техніка *Flying low* — низький політ передбачає володіння свободою тіла у співвідношенні з підлогою, що надає рухам плавності та легкості. Слід приділяти увагу дослідженню роботи загального центру ваги, переміщенню і контролю центру, розслабленню або розтягуванню периферії; контролювати перемикавання станів у тілі, щоб рухатись мобільно, екстремально, ергономічно; використанню сили гравітації, інерції, реакції опори для продовження руху; контролю правильної постанови підшовного склепіння; використанню різної швидкості та інерції при виконанні міні-комбінацій.

Тема 11. Базові кроки, стрибки, оберти.

Поєднання базових елементів в міні-комбінації: *flat step-passé, flat step — developpe*.

Оберти: чверть оберту, півоберту та повний оберт на осі, *en dedans* et *en dehors*, по паралельним та виворотним позиціям; послідовність півоберту однієї ноги на іншій у *d-plie* та на випрямленій нозі; виконання двох обертів на осі з переминою ноги між обертами.

Стрибки виконуються у *en parallèle* та *en dehors*: підстрибування на місці у 1 та 2 позиції; *temps levés, chassés, assemblés, cicon, petits jetés*.

Методичні рекомендації

У межах фізіологічно можливого шукати точність опори у позиції *en dehors*. Прагнути відчувати тазостегновий суглоб та відрізнити рух

ноги від руху таза. Використовувати вагу рук для поштовху до певних рухів. При виконанні обертів прагнути до ефективної роботи опорної ноги та чіткості руху ноги у повітрі. Прагнути оволодіння оссю та силою оберта.

Розвивати принципи кожного з стрибків по відношенню до підлоги, ритму та простору.

Розділ 4. Практичне засвоєння танцювальних рухів танцю contemporary

Тема 12. Вивчення танцювально-тренувальних вправ на середині залу.

Послідовність вивчення танцювальної комбінації:

- Практичний показ в повільному темпі;
- Музичне розкладення комбінації;
- Пояснення про особливості виконання рухів;
- Розбір складних моментів;
- Запобігання найбільш розповсюджених помилок;
- Виконання в повільному, потім в потрібному темпі;
- Відпрацювання техніки виконання рухів;
- Просторове рішення комбінації;
- Робота над манерою виконання.

Методичні рекомендації

Учбові комбінації мають бути логічно побудовані від простого до складного, пропорційні по тривалості, з використанням вивчених елементів, переходів між ними, та зміною темпу.

Танцювально-тренувальні комбінації базуються на вже засвоєних на уроці елементах, з використанням партеру, стрибків, обертів, функціональної асиметрії, координацією верх/низ, повноцінному переміщенню у просторі, зі зміною темпу. Мають певний драматургічний розвиток.

Розділ 5. Танець contemporary XI ст.

Тема 13. Сучасний стан танцю contemporary в Україні та світі. Тенденції розвитку.

Творча діяльність Київ Модерн Балет. Основні школи танцю contemporary в Західній Європі, Ізраїлі, США.

Роль та місце танцю contemporary в сучасній культурі. Сучасне хореографічне мистецтво та державна політика. Спеціальна хореографічна освіта та проблеми навчання танцю contemporary на ака-

демічному рівні. Сучасний танець та бізнес. Перспективи розвитку взаємовідносин сучасного хореографічного мистецтва з державною політикою.

Література: 1, 10, 14, 20, 21.

Розділ 6. Засвоєння комплексу танцювальних рухів середнього рівня складності

Тема 14. Комплекс танцювально-тренувальних вправ та їх варіанти, що спрямовані на еволюційний розвиток виконавської майстерності.

Побудова уроку:

- розігрів;
- ізоляція;
- стретчинг;
- танцювальна комбінація №1;
- танцювальна комбінація №2;
- танцювальна комбінація №3;

Всі елементи екзерсису в уроці представлені як комбінації, де елементи різних напрямів сучасного танцю поєднуються завдяки хореографічним знахідкам.

Розділ 7. Методика та манера виконання елементів та рухів

Тема 15. Вага тіла та зусилля.

Перенесення ваги тіла: опори та переходи на підлогу, стійки, падіння та підйоми із спіралями. Поштовх — приземлення. Жвавість та нюанси у роботі стопи: відштовхнутися, ковзати, *brosser*, підіймати, повертатися. Контроль зупинок, акцентів, уповільнень та прискорень при перенесенні ваги тіла. Володіння позиціями *en dehors* та *parallèle*: контроль динаміки (прискорена, швидка, помірна).

Методичні рекомендації

Працювати над переходом з однієї опори на іншу з перемінною швидкістю. У комбінаціях працювати над переходом від паралельної позиції до *en dehors*. Останні, у тих самих комбінаціях, координуються із зміною орієнтації тулуба. Від повільного безперервного руху переходити до інших динамік. Долучати роботу з вагою та противагою. Володіння переминою динаміки ходіння, бігу, тріплетів в усіх напрямках та поворотах.

Тема 16. Рухливість спини, тулуба, таза та голови

Округління та випрямління спини, володіючи точкою початку руху. Малі та великі нахилання, бокові нахили, перенесення нахилу, скручування (з фіксуванням або без фіксування точки), послідовні нахилання, округлювання, ротації. Володіння нахиланнями нижньої частини таза. Володіння аркою (розтягування верхньої частини спини) у русі. Гармонія дихання та руху.

Методичні рекомендації

Працювати з усім хребетним стовпом або з його сегментами, оволодіваючи амплітудою нахилань у двох анатомічних площинах. Працювати над нахиланнями хребетного стовпа у повільному темпі, звертаючи увагу на дихання, розвиваючи усвідомлення грудної клітини та нижньої частини спини (грудна кістка, лопатки, ребра, передня та бокові частини тулубу, поперекові дуги, черевний прес та таз). Приділити увагу скрученням. Розвивати усвідомлення відчуття спини під час рухів тіла. Звернути увагу на дисоціацію та ізоляцію нахилань хребетного стовпа на середній та високій швидкості. Комбінувати використання фронтальної, сагітальної та горизонтальної площин з переміною осі та орієнтації. Долучати коливання таза вперед, назад та в боки із різноманітними вигинами хребетного стовпа. Працювати над плавкістю руху з акцентами та зупинками. Розвивати вільніше виконання рухів та усвідомлення важливості дихання.

Тема 17. Амплітуда та мобільність у роботі ніг

Demi-pliés та *grands pliés* у всіх позиціях; *balancés*; *vattements attitude*; *vattements* на прямих ногах, в *demi-pliés*, на містці та у русі; *vattements fouettés* (невелика висота); *dégagés*, *dégagés* з акцентом та на швидкості; *ronds de jambe* на підлозі та у повітрі; *développés* — *enveloppés* — *retirés*; *décalé*; *raccourcis*; *arabesques fondues*; *adage* — *promenade*.

Методичні рекомендації

Долучити роботу ноги до роботи над тактильністю стопи, володіння оссю, усвідомленню ваги. В пліє та інших рухах ніг, працювати над протилежними напрямками та розподіленням сил, залучених до роботи. Слідкувати за випрямленням ноги у повітрі при виконанні *arabesque*. При виконанні *dégagés*, навчити відчуттю, розумінню та володінню *vattements*, позиції таза, опори на ногу та випрямлення, розтягнення хребетного стовпа. Для найкращого розуміння ввести поняття «підвіски».

Тема 18. Амплітуда та мобільність у роботі рук

Позиція руки з нахилом тулуба та вигинанням хребетного стовпа. Ізоляція (плече, лікоть, зап'ясток, кисть, пальці). Ротація плечем. «Вісімка» (малюється всією рукою у просторі) із переміною площини та нахилу тулуба.

Методичні рекомендації

Шляхом багатьох запропонованих варіацій, надати студенту можливість усвідомити взаємовідносини між рукою та хребетним стовпом. Працювати над послідовністю суглобів руки (плечі, лікті, зап'ястки та пальці) в такому та зворотному порядках. Дати поштовх рухові тіла частиною руки.

Тема 19. Оберти

Оберти en dehors, оберти en dedans, по паралельним та виворітним позиціям. Оберти на 2 ногах та на 1 нозі. Оберти на місці та у просуванні. Оберт з ronds de jambe en dehors та en dedans. Пів-оберти з використанням *vattements fouettés* (увага на амплітуду ноги). Оберти *planés* у підвішеній позиції тіла. Лабільні оберти зі специфічною формою, утвореною ногою у просторі та простою позицією тулуба (атиюд, арабеск), з використанням *décalé, détournés* або *enveloppés*.

Методичні рекомендації

Перевірити ось п'ята-щиколотка/таз-стегно при напружених та зігнутих колінах. Використовувати рухи скручування тулуба у замаху на оберт на осі. Навчити студента різним можливостям опори погляду при оволодінні обертами. Приділити увагу роботі опорної ноги при обертах. Використовувати засоби контролю та зупинки оберту та володіння переходу від оберту до наступного руху.

Тема 20. Стрибки.

Виконання стрибків, вивчених на попередньому етапі з ротацією форми у тулубі. *Temps levés* з перемінами напрямку. *Chassés en tournant* (чверть оберту та півоберту). *Assemblés* з перемінами напрямку. *Grands jetés* просте та з *attitude*. *Temps de flèche*. Комбінації стрибків із перемінами орієнтації, напрямку, на місці та у русі (вперед, вбік, назад).

Методичні рекомендації

Поставити акцент на специфічних цілях стрибка. Запропонувати виконати якусь дію під час стрибка. Дія рук та верхньої частини тулубу спрощує напрямок підйому. Треба якомога швидко варіювати ці дії,

щоб не впадати у систематичність. Використовувати динаміку кроку з поворотом для імпульсу до стрибка.

Тема 21. Якості руху: точка та початку руху, координація

Різні якості руху: погойдуючийся, переривчастий, рівномірний, пов'язаний, плавкий, підстрибуючий, напружений, розслаблений. Варіювання швидкостей: швидко-помірно-повільно. Загальна та сегментна готовність суглобів до руху: вміти почати рух рукою, головою, тазом, тулубом, стопою, коліном, ліктем, плечем, спиною, на місці або у просуванні, з замахом та без у комбінації з переміною напрямків та рівнів.

Методичні рекомендації

У рамках тієї ж самої комбінації, оволодіти різними якостями руху. Оволодіти поняттями початок, послідовність, акцентуація руху, що передбачає м'язову роботу над переходом від одного руху до іншого. Пропонувати вправи на координацію між верхньою та нижньою частинами тіла, що включають різні якості руху кожної з них. До роботи над *vattements* долучати роботу над координацією рук, поступово нарощуючи складність. Чітко показати початок руху та джерело руху. Добиватися самостійного осмислювання цих правил. Шукати всі можливі варіанти початку руху в тілі: один суглоб тягне за собою інший, далі всі наступні та інші.

Тема 22. Фразировка, ритм, тривалість

Самостійне почуття початку та кінця музичної фрази. Передача контрасту енергії рухів. Варіювання передачі (відображення) музичальних акцентів та їх зміщення. Володіння танцем у тиші.

Методичні рекомендації

Слухати музику, шукаючи пульсацію, акценти, опорні точки, початки та закінчення фраз. Відокремити рух від ритму; долучити рух до ритму. Експериментувати над виконанням комбінації у тиші, приділяючи увагу якості руху. Долучати різні музичні елементи до різних якостей руху. Шукати контрасти у комбінації, користуючись акцентами. Пояснити поняття тривалості руху у паузі, навіть якщо це поняття усвідомиться пізніше.

Пояснити необхідність:

- сили для точного початку та закінчення руху,
- слідкувати за ритмом, щоб оволодіти швидкістю,
- фразировки для надання жесту виразності.

Тема 23. Простір: форми, об'єми – напрямки, орієнтації, рівні – погляд.

У рамках тієї ж самої комбінації виконання рухів відбувається з усвідомленням об'ємів та ліній. Амплітудність виконання руху у співвідношенні зі швидкістю руху. Легкість у виконанні переходів між рівнями. Долучення та постійна присутність погляду у танці. Чітке відокремлення рухів, виконаних у ближньому, периферійному та дальньому просторах.

Методичні рекомендації

Долучення погляду та його подальше використання є обов'язковим елементом навчання танцю contemporary. Необхідно приділити цьому особливу увагу на заняттях, організувавши роботу у більш неформальному стилі, ніж на заняттях з техніки. На основі одного якогось руху опрацювати поняття руху ближнього та периферичного. Переходити від одного до іншого.

Розділ 8. Створення хореографічного тексту

Тема 25. Основні підходи до композиції хореографічного тексту в танці contemporary

Основні підходи до створення композиції: імпровізаційний, просторовий, дидактичний, феноменологічний (або емоційний), випадковий, спадкоємний.

Розділи заняття:

- виявлення структури музичної композиції;
- композиція пропонованих танцювальних рухів у єдину музично-танцювальну фразу;
- варіаційний розвиток танцювальної фрази за рахунок змін у просторі (ракурс, рівень, просування ...), часі і ритму (акценти, швидкість, пауза, стратегії слухання та ін.), енергії, імпульсу, динаміки;
- структурування хореографії;
- можлива робота з образами;
- соло, дует, тріо, група.

Методичні рекомендації

Композиція — частина дисципліни, метою якої є розвиток і тренування здатності до створення танцю, хореографії. Експериментальний характер завдань дозволяє відкрити нові можливості в створенні хореографії. Під час занять слід підтримувати бажання та сміливість придумувати рухи. Розвивати здібність досліджувати, урізноманіт-

нювати, комбінувати власну мову танцю з тим, що запропоновано як завдання. Вести роботу, виходячи з якостей, властивих всім формам мистецтв:

- життєвий порив, необхідність;
- ритм;
- оригінальність;
- відповідності.

Навчитись бути скромним та водночас амбіційним. Підтримувати прагнення до оригінальності.

2. Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів

I. Теорія

1. Проаналізувати та опанувати лекційний матеріал.
2. Ознайомитись з рекомендованою літературою з історії та теорії сучасного танцю.
3. Самостійне вивчення першоджерел.
4. Ознайомлення відео матеріалами. Посмотр однієї або декілька робіт з кожної групи пропонованих хореографів танцю contemporary:
  - 4.1. М. Бежар, М. Маран, М. Борн, Ф. Декуфле, І. Кіліан, А. Кінг, М. Кларк.
  - 4.2. І. Галван, А. Кахн, О. Нахарін.
  - 4.3. Е. Ейли, Т. Зарп, Н. Марган-Гуссет, Р. Одумс, Б. Агатті, Ж. Армстронг.
  - 4.4. Д. Багет, К. Карлсон.
  - 4.5. М. Кеннінгем, Н. Сейлер, Ф. Декуфле, П. Ригал, Х. Умеда.
  - 4.6. К. Ату, М. Мерзуки, Б. Бельтрао, Х. Монтавло, Б. Ли (балет Макадам).
  - 4.7. М. Шунард, С. Вальц, Жю Фабре, Б. Ли.
  - 4.9. Ж. Бель, Е. Саламоню
  - 4.10. Е. Лок, Е. Гат, В. МакГрегор, Д. Роден.
  - 4.11. В. Хуї, Ш. Шівалінгаппа, П. Четтур, У. Сола.
  - 4.12. Н. Хаба, Р. Орлін, Ф. Лінекула, С. ні Сейду, К. Ноель.

II. Практика

1. Розвивати фізичні можливості засобами базового розігріву.
2. Працювати над методикою виконання основних тренувальних рухів, вдосконалювати техніку.
3. Опанувати зв'язуючи-допоміжні рухи та танцювальні кроки.

4. Вдосконалювати стійкість при виконанні рухів на всій стопі та на півпальцях, на місці та з просуванням.
5. Працювати над розвитком координації рук, ніг, корпусу та голови в комбінаціях.
6. Здобувати силу та витривалість шляхом багаторазового повторення рухів методично досконало.
7. Набувати легкості та свободи, танцювальності та виразності під час усвідомленого виконання рухів.
8. Звільнитись від ризику нарцисичного відношення до себе, яке може спричинити невдале використання дзеркала.
9. Вдосконалювати основні технічно складні рухи (стрибки та обертання) та їх варіанти.

Лист молодому танцюристові

Давати уроки та викладати не є синонімами; гарний тренер не є обов'язково гарним педагогом. Аналіз і контроль процесів руху є складовою частиною професії та хлібом танцюриста.

Однак, викладати означає усебічно висвітлювати педагогічний матеріал, якісно передавати його учням як у функціональному, так у духовному і афективному нашаруваннях.

Танець не є повсякденним засобом спілкування, хоча його матеріал — це ті самі рухи, якими людина користується щоденно. Подібно до поезії та музики, танець інтенсивно концентрує безліч внутрішніх коливань, що прагнуть злитися між собою, кристалізуватися у народженій і розвинутій формі. І те, що відбувається «між лініями», значить для форми не менше, ніж чітко виражені значення. Навіть у оголеній чистоті абстрактного жесту духовна і ментальна глибина вимальовуються у певну вибувально філігрань, що надає танцю смаку та кольору, у цій грі світла і тіні створюється клімат, при якому хореографічне творіння розгортається у просторі та набуває художнього досвіду. Дивовижна мить, коли натружене тіло спливає потом, коли горять обличчя, коли перевершуються межі фізично можливого і зусилля обертається радістю. Я також ставала свідком того, як група молодих танцюристів раптом внутрішнє засвічується і починає випромінювати потужність, що вже не є фізичною, але певним знаком тієї духовності, що підносить народження танцю на рівень чаклунства та перетворення.

«Нога, що посміхається, рука, що здатна плакати...» Танець — мистецтво не тільки часу і простору, але і мистецтво свідомо пережитого довершеного моменту, де б він не відбувався, у студії або на сцені. Виділити у програмі викладання аспекти постанови, руху, простору,

структури має виключно організаційне значення; оскільки якщо бракує однієї з цих елементарних якостей, псується все. У цю мить творіння, коли вирує джерело життя, відкрийте свої почуття, допоможіть це зробити своїм учням!

Не заперечуємо віртуозність! Її вимагають від будь-якого танцюриста певного рівня. Але артист, що відрізняється лише блискучою технікою та кружить на сцені у механічній пустоті, не може належати до еліти. Ані інші, що дивляться лише на себе у нарцисичне дзеркало і не підозрюють, що рухаються на крижаній поверхні самотності, де ніщо не дихає, — такі теж не мають божої іскри. Вони перешкоджають собі самим.

Але педагогічна ефективність теж має межі. Бо втручається природа, яка не розкриває всіх своїх секретів.

Ми, безумовно, можемо багато чого навчити, розвинути учня і дати йому поштовх до поступових досягнень. Але не у наших силах створити той гаряче бажаний талант. Ми не спроможні навіть визначити ступінь, ані природу таланту. Якщо сама природа не посяла зерно артистичного таланту людини, ніяка сила, ніяка воля не запалять той смолоскип, якому належить стати щедрим вогнем творчої сили, який загартує мову танцю у найдосконалішому витворі мистецтва і перетворить танцюриста на носія та вісника мистецтва танцю. Талант є божий дар. Педагогічний талант — також. Проте, наша задача — служити. Служити танцю, служити творінню, служити людині, служити життю.

Бережіть огонь мистецтва, друже! Несіть високо священний смолоскип!

Марі Вігман

Уривок з «Листа до молодого танцюриста» переклад: О. Ю. Хендрик.

Wigman M. *Le langage de la danse*, deuxième édition, Saint-Quentin en Yvelines : Chiron, 1990 ; première édition, Paris : Papiers, 1986.

4. Контрольні питання з дисципліни для підсумкового контролю

1. Перерахувати напрями сучасної хореографії. Надати стислу характеристику кожного з них.
2. Надати визначення понять contemporary art і танець contemporary. Пояснити різницю між поняттями modern — сучасний, та contemporary — сучасний.
3. Надати загальну характеристику танцю contemporary. Пояснити причини формування цього напрямку в сучасній хореографії.
4. Назвати «піонерів» танцю contemporary у США, Англії, Європи та розказати про їх внесок у формування стилістики танцю.
5. Визначити стильові особливості танцю contemporary та розповісти про представників класичного та традиційного (народного) contemporary.
6. Визначити стильові особливості танцю contemporary та розповісти про представників афро-джазового та урбаністичного contemporary.
7. Визначити стильові особливості танцю contemporary та розповісти про представників еротичного (оголеного) та віртуального contemporary.
8. Визначити стильові особливості танцю contemporary та розповісти про представників азіатського та африканського contemporary.
9. Визначити стильові особливості танцю contemporary та розповісти про представників мінімалістичного contemporary та «танцю заради танцю».
10. Назвати українських хореографів, які створюють сучасні балети та хореографічні номери у напрямі танцю contemporary.
11. Висловити свою думку стосовно місця танцю contemporary в сучасній українській культурі. Навести аргументи.
12. Перерахувати основні школи танцю contemporary в Західній Європі, Ізраїлі, США. Надати загальну характеристику.
13. Елементи contraction — release. Загальна характеристика та методика виконання.
14. Елементи drop — recover, décalée. Контрольні моменти виконання.
15. Елементи arch, curve, bounce. Характеристика та методика виконання.
16. Положення тулубу flat back (table top), lay out. Характеристика та методика виконання.
17. Положення plunshe, bridge. Характеристика та методика виконання.

18. Положення jerk knife, low back. Характеристика та методика виконання.
19. Оберт pencil turn. Характеристика та методика виконання.
20. Оберт touch turn. Характеристика та методика виконання.
21. Рух та роложення tilt. Загальна характеристика та методика виконання.
22. Оберти corkscrew-turn (штопорні). Характеристика та методика виконання.
23. Лабільні повороти. Характеристика та контрольні моменти виконання.
24. Група хвилей (waves). Їх специфічні риси та призначення.

III. Розподіл балів, що присвоюються студентам

Шкала оцінювання:

- 90-100 балів — відмінно (A);
- 82-89 балів — добре (B);
- 74-81 балів — добре (C);
- 64-73 балів — задовільно (D);
- 60-63 балів — задовільно (E);
- 35-59 балів — незадовільно з можливістю повторного складання (FX);
- 1-34 балів — незадовільно з обов'язковим повторним курсом (F).

Шкала нарахування балів за основними формами навчальної діяльності:

- підсумковий контроль — 40 балів;
- відвідування занять — 1 бал/год
- контрольний урок — 15 балів;
- усне або письмове опитування— 5 балів;
- розгорнута відповідь (письмово) на методичні питання — 5 балів;
- створення танцювальної комбінації — 5–10 балів.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ: вербальний (лекції, коментарі, пояснення); наочний (показ, демонстрація, ілюстрація); практичний (виконання рухів, комбінацій, танцювальних етюдів); самостійна (робота з літературою та відео матеріалами).

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ: опитування, перевірка практичної та самостійної роботи, контрольний показ, залік, іспит.

Оцінювання здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системної всебічності та професійної спрямованості контролю.

Зазначені методи оцінювання мають сприяти підвищенню мотивації студентів до навчально-пізнавальної діяльності. Саме тому, відповідно до специфіки фахової підготовки перевага надається усному та практичному контролю.

Методичне забезпечення: опорні конспекти, комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни (ІКНМЗД); нормативні документи, відео матеріали.

IV. Список основної та додаткової літератури

Основна

1. Васенина Е. Российский современный танец. Диалоги / Е. Васенина. Москва : Emergency Exit, 2004. — 264 с.
2. Калинеску М. Бодлер и парадоксы эстетической современности; пер. с англ. А. Ликальтер [Електронний ресурс] : Художественный журнал MOSCOW ART MAGAZINE випуск № 98, 2016. — Режим доступу: <http://moscowartmagazine.com/issue/31/article/541>.
3. Колногузенко Б, Макарова І. Сучасний танець та методика його викладання: косп. лекцій для студентів хореогр. / Б. М. Колногузенко, І. І. Макарова // М-во культури України, ХДАК, Харків. обл. осередок Нац. хореогр. спілки Укр. — Харків: Слово, 2015. — 137 с. 13.
4. Коц Я. М. Организация произвольного движения / Я. М. Коц. — М. : Наука, 1975. — 248 с.
5. Кристофер Освальд, Стенли Баско «Стретчинг для всех . Простые упражнения на растяжку». Издательство «ЭКМО». Москва — 2004. — 192с.
6. Никитин В. Ю. Модерн-джаз танец: этапы развития. Метод. Техника / В. Ю. Никитин. — М. : Один из лучших, 2004. — 414 с.
7. Поняття *contemporary dance* та композиції його хореографічного тексту / О. Ю. Хендрик // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. — 2017. — № 3. — С. 128–132. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdakkkm_2017_3_29
8. Проблема забезпечення навчально-методичним інструментарієм дисципліни «Танець Контемпорарі» у внз України / О. Ю. Хендрик // Культура України. Серія : Мистецтвознавство. — 2016. — Вип. 54. — С. 255–265. — Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kum_2016_54_26
9. Сидоров А. А. Современный танец / А. А. Сидоров. — М. : Нервина, 1922. — 62 с.

10. Суриц Е. Балет и танец в Америке. Очерки истории / Е. Суриц. — Екатеринбург: Изд-во госуниверситета, 2004. — 392 с.
11. Хаас, ХК. Т. Х12 «Анатомия танца» / Ж. Г. Хаас; пер. с англ. С. Э. Борич. — Минск: Попурри, 2011 — 200 с. : ил. ISBN 978-985-15-1272-6.
12. Чепалов О. І. Хореографічний театр Західної Європи ХХ ст.: монографія / О. І. Чепалов; Харк. держ. акад. культури. — Х.: ХДАК, 2007. — 344 с.
13. Шенталь А. Новый проект «Теорий и практик»: что такое современное искусство [Электроний ресурс] : Theory&Practice Границы искусства. — Режим доступу: <https://theoryandpractice.ru/posts/7769-contemporary>.

Додаткова

14. Boisseau R. Panorama de la dance contemporain: 90 choreographes / Rosita Boisseau. — Paris: Textuel, 2006. — 607 p.
15. Martin F. Emile Jaques-Dalcroze. L'Homme. Le Compositeur. Le createur de la Rythmique / Frank Martin. — Neuchatel (Suisse), 1965. — 572 p.
16. Sachs C. Historia universal de la danza / Curt Sachs. — Buenos Aires : Ediciones Centurión, 1949. — 505 p.
17. Humphrey Doris, Construire la danse [Traduction et préface de Jacqueline Robinson] / Doris Humphrey. éditions Bernard Coutaz, 1998. — 212 p.
18. Fitt Sally. Dance Kinesiology. — NY: Schirmer Books, 1988. — 504 p.
19. Foster, Susan Leigh. Reading Dancing: Bodies and Subjects in Contemporary American Dance / Susan Leigh Foster. — Berkeley, CA: The University of California Press, 1986. — 224 p.
20. Lewis Daniel. The illustrated dance technique of José Limón / Daniel Lewis. — New York: Harper and Row, Publishers, 1984. — 208 p.
21. Noisette Ph. Danse contemporaine mode d'emploi / Philippe Noisette. — Flammarion, 2010. — 255 p.
22. Minton Sandra Cerny. Choreography: A Basic Approach Using Improvisation / Sandra Cerny Minton. — Champaign, Illinois: Human Kinetics Publishers, Inc., 1986. — 165 p.

Періодичні видання

23. Ballet International/ tanz aktuell
24. Contact quarterly (quarterly) Contact Collaborations Inc., Box 603, Northampton, MA 01061. Dance Magazine (monthly) 33 W. 60 th St., New York, NY 10036.
25. Dance Europe
26. Dance Research Journal (biannual) CORD, Dance Dept. 684 D, NYU, 35W. 4 th St., New York, NY 10003.

Навчальне видання

СУЧАСНИЙ ТАНЕЦЬ

**Програма та навчально-методичні матеріали до лекційних,
практичних занять та самостійної роботи студентів**

Укладач:

Хендрик О. Ю., кандидат пед. наук,
ст. викладач кафедри сучасної хореографії ХДАК

Друкується в авторській редакції

Комп'ютерний набір
Хендрик О. Ю.

Комп'ютерна верстка
Колесник І. Г.

План 2018

Підписано до друку 04.04.2018 р. Формат 60x84/16

Гарнітура «Times».

Ум. друк. арк. 1,5. Обл.-вид. арк. 2,0. Тираж 100.

ХДАК, 61057, Харків-57, Бурсацький узвіз, 4
Надруковано в лаб. множ. техніки ХДАК